

Když emoce nahrazují respekt

Ivana Tykač
zakladatelka
institutu Solvo

Česká republika se neocitla v krizi institucí. Ocitla se v krizi emocí. Vlna společenského neklidu, kterou dnes sledujeme, není důsledkem kolapsu státu, ale systematického zpochybňování legitimacy politické moci ze strany těch, kteří neunesli její podobu.

Vláda premiéra Andreje Babiše čelí od svého vzniku nepřetržité kritice. To je v demokracii normální. Nenormální je, že se kritika proměnila v morální kampaň, jejímž cílem není vládu kontrolovat, ale delegitimizovat ji v očích veřejnosti. Nenormální je i zneužívání prezidentských pravomocí a možná i prezidenta samotného k tomuto účelu.

Partnerství s SPD Tomia Okamury a s Motoristy v čele s Petrem Macinkou a výraznou tvář Filipa Turka se stalo symbolem údajného ohrožení demokracie. Nikoli proto, že by tyto subjekty porušovaly zákon, ale proto, že nezapadají do hodnotového rámce progresivně-liberální opozice nebo se prostě jen nelíbí. Demokracie však není klub pro vyvolené ani soutěž v kráse. Je to systém, který musí snést i politické soupeře, kteří se nám nelíbí.

Znepokojivý rozměr dostala situace ve chvíli, kdy se do hry aktivně zapojil prezident Petr Pavel. Přeposlaná soukromá textová zpráva Petra Macinky, její medializace a následná eskalace představují selhání prezidentské role. Prezident nemá být účastníkem emocionálních půtek. Má být tlumičem napětí, nikoli jeho zesilovačem.

Zveřejňování soukromé komunikace, morální rozhořčení, veřejné vyžadování omluv a mobilizace veřejnosti připomínají spíše manipulaci davem než státnické jednání. Tím se prezident nepozvedá, tím se snižuje úroveň celé politické kultury.

Situace nápadně připomíná Spojené státy po zvolení Donalda Trumpa. I zde část politického spektra odmítá výsledek voleb přijmout a místo respektu k demokratickému procesu volí, ač rádobý skrytý, ale trvalý protestní modus. Výsledkem je prohlubování už tak hluboké polarizace, kterou je americká společnost poznamenána.

Možná to není náhoda, vezmeme-li v potaz persony v okruhu pana prezidenta. Silná hodnotová rétorika jeho poradce Petra Koláře, bývalého velvyslance v USA v době prezidentství Bushe a Obamy, a přesvědčení, že některé politické postoje jsou legitimní a jiné ne, vysvětlují nízkou toleranci Hradu k politickým aktérům, kteří se vymykají předchozímu progresivně-liberálnímu směru.

Pro dokreslení situace bychom se mohli vrátit o čtyři roky, kdy se součástí vládní koalice stala naprosto nesystémová strana odmítající základní hodnoty polistopadového uspořádání. Na mysli mám samozřejmě Piráty. Přestože mnozí z nás si takovou stranu jako součást vlády nedokázali představit, akceptovali jsme volbu většiny a podřídili se.

Evropa dnes čelí válce, nejistotě a geopolitickému tlaku. V takové době je soudržnost strategickou hodnotou. Přesto ji část politických a mediálních elit obětuje ve prospěch krátkodobého pocitu morálního vítězství.

Paradoxem celé situace je, že nejstřízlivějším aktérem zůstává premiér. Nevyvolává demonstrace, nepřilévá olej do ohně, pouze sleduje, jak daleko je společnost ochotna zajít ve jménu vlastní morální nadřazenosti.

To, co dnes zvedá vlnu nepokojů, není vláda. Je to neschopnost přijmout realitu demokratické volby.